

(HZ.ALİ (A.S

<"xml encoding="UTF-8?">

HZ.ALİ (A.S)

HİLAFETTEN NASIL MAHRUM BIRAKILDI?

Üstat Miyaneci ve Husrovşahi

Hiz. Ali (a.s) Allah'ın emriyle ve Hiz. Resulullah (s.a.a.)'in açık beyan ve tebliğiyle Gadir-i Hum günü halifelik makamına atanmış, ama daha sonra gelişen olaylarda ümmet, Allah ve Resulünün emrini uygulamamışlardı. Hiz. Resulullah (s.a.a.)'in Gadir-i Hum günü açıkça irâd buyurduğu hutbe henüz bütün Müslümanların kulağında çınlamaktayken, böyle bir şeyin nasıl ve niçin meydana geldiğine şaşırmamak gerçekten mümkün değildir.

Mevzunun biraz olsun aydınlığa kavuşması için burada tarihin bir dilimine kısaca değinmek, şu "Sakiyfe hadisesi"nin niçin ve nasıl vuku bulduğunu özetle incelemek durumundayız:

1- Târihi belgelerin de sarihlen ortaya koyduğu üzere Kureyşliler öteden beri Haşimilere karşı düşmanlık besliyorlardı. Hatta Hiz. Resulullah (s.a.a.)'in sağlığında bile çeşitli yollarla bu kinlerini defalarca kusmuşlardır ve bu konuda Süleyman Belhi çokça rivayet nakletmektedir.(1) Hatta iş öyle bir hadde vardı ki Hiz. Resulullah (s.a.a) "Bazıları, Ehl-i Beyt'im konusunda eziyet ediyorlar bana" diye buyurdular. Bunu duyan Ensar derhal silahlanıp savaşa hazır halde Peygamber-i Ekrem (s.a.a)'in yanına gittiler. Muhib Taberi ve Bezzaz'dan gelen bir rivayette Kureyşlilerin bir gün Benî Hâşim'e küstahça çatarak "Çiçek, bazen de bataklıkta yeşerir" (Hiz. Peygamber (s.a.a) Haşimilerdendir) dedikleri ve Hiz. Resul-ü Ekrem'in bu sözden pek rahatsız olduğu geçer.(2)

Kısacası Kureyşliler, halifeliğin Haşimilere kalmasından yana değiller ve bu makamı Haşimilerin elinden almaya çalışıyorlardı.(3)

Yakubi, İbn-i Abbas'la Ömer arasında geçen bir konuşmayı aktarırken Ömer'in "Ey İbn-i Abbas! Allah'a yemin ederim ki amcanoğlu Ali, hilafete en layık olan kimsedir hakikaten! Ama Kureyşliler onu görmeye bile tahammül edemiyorlar!..."(4) dediğini yazar.

Buna benzer başka bir rivayette de İbn-i Esir aynı sözleri aktarır.(5)

İbn-i Ebi'l Hadid, İbn-i Abbas'tan naklettiği bir rivayette Ömer'in şöyle dediğini yazar: "Ben Ali'nin mazlum olduğuna kesinlikle inanıyorum. Muhacirler, sırf yaşça genç olduğu için Ali'yi istemedi."(6)

Aynı anlamdaki cümleleri Ömer'den Taberi de aktarmaktadır(7) ve el-Ğadir'de, Ömer'in sözleri

kelimesi kelimesine aktarılmaktadır.(8)

Abdulfettah Abdulkmaksud "el-İmam Ali" adlı kitabında "Kureyşliler" Hz. Peygambere besledikleri hıncı Hz. Ali'den çıkardılar" der ve "Hz. Resulullah (s.a.a)'e ne yaptılarsa Ali'ye de aynısını yaptılar" diye ekler!

Büreyde olayında, Hz. Resulullah (s.a.a)'in yanında, onu Hz. Ali (a.s)'dan şikayette bulunmaya zorladıkları ve böylece Resulullah'ın Ali'ye olan sevgisinin azalacağını umdukları yazılır.(9)

Hz. Resulullah (s.a.a) Ehl-i Beyt'inin geleceğinden hep endişe duyar ve "Benim ölümünden sonra Ehl-i Beyt'im bu ümmetin elinden pek çok perişanlıklar çekecek ve ümmetimin tarafından öldürüleceklerdir."(10) buyururdu.

Hz. Ali (a.s) şöyle der: "Kureyşliler Hz. Peygamber'e (s.a.a) besledikleri kin ve düşmanlığı bana karşı sürdürdüler ve benim evlatlarıma da aynı şeyi yapacaklar. Benim Kureyş'le bir alıp veremediğim yoktu; ben Allah ve Resulünün (s.a.a) emri gereğince onlarla savaşıyordum"(11) Bütün bunlardan da anlaşılacağı üzere "Muhacirler" olarak tanınan Kureyşliler Hz. Ali (a.s) ve diğer Haşimoğullarına düşmanlık ve kin güdüyorlardı. Her fırsatta dilleriyle veya kinayelerle bu düşmanlıklarını belirtmekte ve huzursuzluk çıkarmaktaydılar.

2- Kalbinde hastalık olanlar, bilhassa bazı muhacirler; Hz. Ali'nin İslam ahkâmını uygulama hususunda kimseye en ufak bir müsamaha göstermeyeceğini, bu hususta uzlaşma ve yumuşamasının imkansız olduğunu, buna göre böyle birinin işbaşına geçmesi halinde kendi durumlarının bir hayli zorlaşacağını -en azından, umdukları refah ve mevkilere ulaşamayacaklarını- biliyorlardı. Ömer'in kendisi bunu bizzat vurgulayarak şöyle der: "Vallahi eğer Ali Müslümanların başına geçerse onları doğru yola sokacaktır. Gerektiğinde haklı olarak onlara çatacak, hesaba çekecek ve azarlayacaktır ki bu da insanlara hoş gelmeyecek ve ona karşı kıyam ve isyan edeceklerdir!"

3- Mekke'nin fethiyle İslam'ı kabul etmek zorunda kalan Ümeyyeoğulları ve bilhassa Muaviye ile babası, kardeşi ve diğer bir grup, kendi dostlarından, İslam'ın merkezinde esrarengiz bir Emevi örgütü oluşturarak halifeliği Haşimoğullarına kaptırmamak için işe koyuldular.

Bu tür bir planın asıl müsebbiplerini bulabilmek için neticede kimin kârlı çıktığına ve sonuç olarak umulan makamları kimlerin elde ettiğine bakmak gerekir.

Nitekim, Hz. Ali'nin Ebubekir'e biat için zorla götürüldüğü gün, orada bulunan Ömer'e dönüp "Bu sütü iyi sağ sen; yarısı sana düşecek nasılsa! Bugün Ebubekir için biat topluyorsun ki, yarın halifelik postunu sana devretsin!" diyerek çıkıştığı bilinmektedir.(12)

Gerçekten de Ebubekir ne şura, ne de seçim yoluna gitmeksizin kendisinden sonra halifeliği Ömer'e bırakmış, bununla ilgili "yazı"yı, o sırada orada bulunan "Osman" yazmış, üstelik bu yazı da, her nedense Ebubekir'in koma halinde olduğu ve sürekli baygınlık geçirip sayıkladığı son

dakikalarında yazılmış ve Ömer tarafından oluşturulan altı kişilik "Şura" da "Ali'nin seçilemeyeceği bir şekilde" tasarlanıp hazırlanmıştı!

Yine mevcut belgelere göre Hz. Ali'nin Ömer'in evinden çıkarken, orada bulunan amcası Abbas'a dönüp halifelüğün yine kendisine bırakılmayacağını söylediği bilinmektedir.

Bütün bunlardan da anlaşılacağı üzere Sakife'de noktalanan "halife tayini" olayı önceden hesaplanıp planı çizilmişti.

Önceden hesaplanmış ve kararlaştırılmış bu olayın nasıl gerçekleştirildiği ve hangi yöntemlerle uygulama safhasına getirildiğinin açığa kavuşması için Sakife macerasını ana kaynaklarda nakledildiği üzere adım adım ve özetle incelemek faydalı olacaktır:

"Hz. Resulullah (s.a.a) dünyadan göçmüştü. Başlarında Hz. Ali (a.s)'ın bulunduğu Haşimilerle diğer bir grup sahabe, Allah Resulünün (s.a.a) pâk naşının gusûl ve kefen işleriyle meşguldü.(13)

Muhacirlerin çoğuyla, Useyd bin Heziyre, Beni Abdul Eşhel, Evs kabilesinden bir grup(14) ve Zeyd bin Sâbit'le Beşir ibn-i Sa'd gibi "Ensar"dan müteşekkil bir grup Ebubekir'in etrafına toplanarak aceleyle Benî Sâide Sakifesi'ne doğru hareket ettiler.(15)

Bir grup Ensar da, "Sa'd bin Ubade"nin etrafında toplanmıştı. Konuşmalar başladı. Her kafadan bir ses çıkmaya başlayınca ortada hiçbir söz birliği yokken Ömer kimseye danışmaksızın Ebubekir'in eline sarıldı; nezaketli ifadelerle birbirlerini halife olmaya davet ettiler.(16)

Derken, Ömer Ebubekir'e biat etti, Beşir bin Sa'd'le Zeyd bin Sâbit de konuşma yaparak Ebubekir'le biat konusunda Ensarı ikna etmeye çalıştılar; muhacirlerle Ensarın çoğunluğunun biati sağlandı ve halife tayini işi böylece gerçekleşmiş oldu.

Burada, dikkatle üzerinde durulması gereken birkaç nokta söz konusudur:

Birincisi, Hz. Resulullah (s.a.a)'in ölüm döşeğinde iken verdiği "Usame" komutasındaki ordunun hemen yola çıkması ayrıca Birinci, İkinci ve Üçüncü halifelerin de bu ordunun birer askeri olarak Medine'yi mutlaka terketmelerinin gerekliliği yolundaki kesin ve ısrarlı emrine rağmen Ebubekir, Ömer ve Osaman'ın -şu veya bu sebeple- Resulullah (s.a.a)'in emrine itaat etmeyip Medine'den çıkmadıkları;(17) Hz. Ali'nin (a.s) muhacirlere yönelerek "Allah aşkına ey muhacirler; Hz. Resulullah (s.a.a)'in hükümetine; Ehl-i Beyt'inin hakkı olan bu makama sahiplenmeyin!"(18) demesi.

Fazl bin Abbas'ın bu konuda konuşurken sadece Kureyşlileri muhatap alması;(19) Mikdad'ın da "Şura" günü sadece Kureyş'i muhatap alıp "Hilafeti Hz. Resulullah (s.a.a)'in Ehl-i Beyt'inin elinden çekip alan şu Kureyş'in yaptığına şaşırıp kalmamak mümkün değil! Allah'a yemin ederim ki Allah rızası için yapmadılar bunu; dünyayı ahirete tercih ettiler, işin aslı bu!" demesi(20)vb. karineler bu işi yapanların -birkaç kişi dışında- Ensar olmadığı ve Kureyş'in

bu işi plânlayıp uygulayan tek taraf olduğunu apaçık gözler önüne sermektedir. Kureyş'in kimi zaman "Ali'nin yaşça küçük olması"nı bahane ettiği, kimi zaman da "halifelikle peygamberlik aynı ailede olmamalı -bir elde toplanmamalı-" dediği bilinmektedir. Demek ki meselenin aslı, Ömer'in de dediği gibi: "Kureyşlilerin Ali (a.s)'ı halife olarak görmeye tahammül edemeyecekleri"dir.(21)

Nitekim aynı şahıslar bazen de "Gadir-i Hum" nassına rağmen içtihadı kalkışmakta ve bir yerde Ömer'in de açıkça ifade ettiği gibi "İş öyle icap etti..." ve "maslahat öyle gerektiriyordu."(22) diyerek konuyu kapatmaya çalışmaktaydı.

Tabi ki halifelik macerasının kolayca olup bitmediği de bilinmelidir.Sırfbuyüzden Hz. Resulullah (s.a.a)'ın mübarek naşı defnedilmeyerek kendi evlerinde, üç gün boyunca, bekletilmiştir..."(23) Evet... Meselenin çok acı boyutları var...

Hazret-i Resulullah (s.a.a)'ın rihletinin pazartesi günü olduğu, temiz naaşlarının ancak Çarşamba gecesi toprağa verildiği kayıtlarda geçmektedir. Komşu evler, ancak Çarşamba gecesi evden gelen kazma kürek seslerini duyunca Hz. Resulullah (s.a.a)'ın pâk bedeninin toprağa verilmekte olduğunu anlamışlardı.(24)

Sakife'de olan tartışmalarda Habbab bin el-Münzir-i Ensâri'nin ağzına toprak doldurulmuş, tekmeler altında ezilmekten güç bela kurtarılmıştı. Sa'd ve oğlu Kays ile orada bulunanlar arasında çirkin münakaşalar olmuş, şairler Kureyş ve Ensar adına şiirler söylemiş, birbirlerini hicivler atfetmiş ve sert ifadeler kullanarak suçlamışlardı. Ama sonunda Ensar yaptıkları bu işe pek pişman olmuş ve bu oldubittiden sonra kendi aralarındaki konuşmalarda sürekli Ali (a.s)'ın hilafete daha layık olduğunu belirtmiş ve durum giderek değişerek Ebubekir'in düşmesi an meselesi haline gelmişti.(25)

Ancak muhacirler ne yapıp edip, halifeliği Hz. Resulullah (s.a.a)'ın Ehl-i Beyt'inin elinden almayı başarmıştı. Bu arada mevcut şartların, onların lehine gelişmiş olduğunu da hatırlatmak gerekir. Yemame, Yemen ve Bahreyn'de ortaya çıkan mürtedler olayı, İslam toplumunu tehdit eden ciddi bir tehlikeye dönüşmüş ve bu tehlikenin boyutlarının farkına varan Hz. Ali (a.s) ve Şia'sı olan sahabeler bu iç ihtilafa -kendi haklarının çiğnenmesi pahasına da olsa- hemen son verilmesi gerektiği noktasında karar almışlardı. Çünkü iç ihtilafın farkına varan İslam düşmanlarının Medine'ye saldırıp İslam'ı tarihten silmeleri çok ciddi bir tehlike olarak ortada dolaşmaktaydı.

Öte yandan Haşimilerin, bu bozuk ortamda direnip kargaşayı bastırarak duruma hakim olabilecek güçleri de yoktu. Bu kargaşa sonucu gelişen olaylar her ne kadar belli bir grubun işine yaramış olsa da bu durumun doğurduğu sonuçlar bütün İslam ümmetini olumsuz yönde etkilemiş bir takım çarpıklıkların doğmasına ve bu çarpıklıkların günümüze kadar devam etmesine sebep olmuştur.

HZ.ALİ (A.S)'IN TARAFTARI OLAN BAZI SAHABELERİN SAKİFE OLAYINA İTİRAZLARI

Hiz. Ali (a.s) ile onu izleyen bir avuç sâdik sahabe Hiz. Resulullah (s.a.a)'in mutahhar bedeninin gusûl ve kefen işleriyle uğraşırken, çoğunluk denilebilecek kalabalık bir grup, biraz ötede, hilafeti ele geçirebilmek için münakaşalar başlatmış ihtilafa düşmüşlerdi.

Bu olaylar neticesinde "oldu bitti"yle karşı karşıya bırakılan Hiz. Ali'yle Şia'sı -onu izleyenler- söz konusu çoğunluğa karşı gerekli mücadele imkanlarına sahip olmadıkları ve İslam dünyasını tehdit etmeye başlayan mevcut şartların bir iç ihtilafa hiç mi hiç izin vermeyen böylesine bir ortamda meseleyi karşılıklı görüşmeler ve tebliğ yoluyla halletmeyi tercih edip Müslümanları bu "aceleci, zamansız eylem"leri noktasında uyararak bu yaptıklarının ileride çok kötü sonuçlar doğuracağına dair nasihatlerde bulundular.

HZ. ALİ (A.S)'IN TAVRI

İbn-i Kuteybe (ö: h.270) "el İmâme Ve's Siyase" adlı kitabının "Ali'nin Ebubekir'e biat etmemesi" başlıklı bölümünde Ali (a.s)'ın Ebubekir'e biat etmemesinin nedenlerini anlatan konuşmasını aktardıktan sonra "Ali (a.s) orada bulunan muhacirleri muhatap alarak şöyle dedi" der: "... Allah aşkına ey muhacirler, Muhammed (s.a.a)'in kurduğu hükümeti onun Ehl-i Beyt'inden almayın, Ehl-i Beyt'i, hakkı olan bu makamdan uzak tutmaya çalışmayın. Ey muhacirler -Kureyş- Allah'a yemin ederim ki biz, insanlar içinde hilafete en lâıyk olanlarız! Çünkü biz "Ehl-i Beyt"iz! Siz de bilirsiniz ki "Kur'an-ı Okuyan", "Allah'ın dininde fakîh olan", "Allah Resulünün (s.a.a) sünnet ve yöntemini en iyi bilen", "halkın işlerine vâkıf", "bütün zulüm ve haksızlıklara karşı halkın haklarını müdafaa eden" ve "beyt'ulmalî eşit şekilde dağıtan"; bu "Ehl-i Beyt"in arasındadır. İşte bundan dolaydır ki liyakat ve hak sahibi biziz! Ve yine Allah'a andolsun ki böyle biri, biz Ehl-i Beyt'in arasındadır şu anda! Hevâ ve heveslerinize, nefsânî arzularınıza kapılmayın; yoksa Allah'tan uzaklaşır, Hak'tan kopup gidersiniz..."(26)

Tarih, Hiz. Ali (a.s)'ın Hiz. Fatıma (a.s)'ı bir bineğe bindirerek akşamları teker teker sahabenin kapısını çaldığını ve onlardan yardım istediğini, onlarınsa Hiz. Fatıma (a.s)'a şu cevabı verdiklerini yazar: "Ey Resulullah (s.a.a)'in kızı! Biz Ebubekir ile biat etmiş bulunmaktayız artık! Eğer Ali ondan önce gelip biat isteseydi elbette ki Ali'ye biat ederdik!" Bu cevap üzerine Hiz. Ali "Ben Hiz. Resulullah (s.a.a)'in cenazesini ortada bırakıp hilafet için biat toplama derdine düşmezdim!" demektedir.(27)

HZ. FATİMA-I ZEHRÂ (A.S)'IN İTİRAZI

Fedek meselesi için camiye gelmiş olan Hiz. Fatıma (a.s), Fedek meselesini ele alarak oldukça düşündürücü ve çarpıcı bir konuşma yapmış ve hilafet konusuna da değinerek şöyle demişti: "Allah Teala, Resulünü Berrin cennetlerinde peygamberlerin bulunduğu yere götürüp onu sizden ayırınca, sizde nifak kinleri görünmeye başladı ve Hiz. Peygamber (s.a.a)'in zamanında

konusmaya cesaret edemeyen "sapmışların sözcüsü"nın dili söyler oldu, cahillerle yalancılar belli oldu. Şeytan sizi çağırdı, ona icabet ettiniz; başkasına ait deveye binip başkalarına ait bir pınara yöneldiniz"(28)

Hiz. Fatıma-ı Zehra (a.s)'ın bu hutbesi epey tafsilatlıdır, dileyenler, bu hutbeyi içeren eselere bakabilirler.

Hiz. Fatıma-ı Zehra (a.s) ölüm döşeğindeyken Ensar ve Muhacir hanımlarından kendisini ziyarete gelen bir gruba şöyle dediler: "...Müslümanlar Ali'de ne hata buldular ki, halifeliği onun elinden alıp başkasına verdiler?! Evet, Allah'a yemin ederim ki Ali'nin keskin kılıcı, azimli ve yolundan dönmez adımları ve uygulamada hiçbir müsamaha ve ayrıcalık tanımaması, ilâhi ahkâm konusundaki bilgisi, Müslümanlara hoş gelmedi. Ama Allah'a ant olsun Hiz. Resulullah (s.a.a)'ın Müslümanların idaresini kendisinden sonra ona bıraktığı gibi onlar da ona bıraksaydı,

Ali İslam ümmetini ifrat ve tefrite düşmeksizin idare ederdi. Çünkü Ali risaletin dayanağı, nübuvvetin sağlam beli (desteği) ve dinle dünya işlerinin bilgesidir. Şunu bilin ki İslam ümmeti bu işte apaçık kendi zararına olacak şekilde davrandı. Allah'a yemin ederim ki Müslümanlar Ali'nin yöneteceği bir hilafette eziyete uğramaz, sıkıntıya düşmezlerdi, Ali onları adalet ve bilgi pınarına doğru götürür ve doyasıya susuzluklarını giderirdi (herkes Hiz. Ali'nin ilminden faydalanmış olurdu). Yerin ve göğün bereketleri Müslümanlara açılıverirdi o zaman!

Sözlerime iyi kulak verin ve bu duyduklarınızı sakın unutmayın: Daha nice şaşırtıcı şeyler göreceksiniz, bekleyin hele.. Bu işte hangi delil ve karineyle davrandı onlar? Neye dayanarak yaptılar bunu? Cesur ve işbilir bir uzmanı bırakıp korkak ve işbilmez birine sarıldılar.

"Yolu bilip de diğerlerine de doğru yolu gösteren"ın mi, yoksa "yolu bilmeyen ve kılavuzluğa ihtiyacı olanın mı, halkı yönetmeye daha lâıyk olduğunu bilmeyen şu güruha yazıklar olsun! Ne oldu sizlere böyle?! Nasıl vardınız bu hükme?! Evet! Müslümanların yaptığı bu iş, tıpkı gebe devenin durumu gibidir(29)... Bekleyin hele, yakında doğuracak; o zaman süt yerine kâse kâse kan ve öldürücü zehir sağacaksınız! İşte o zaman kötüler zararlı çıkar, gelecek nesiller geçmiş nesillerin düzöp koştığı uğursuz temellerin sebep olduğu sonuçları görürler... O halde kesinlikle sizi saracak olan fitne ve fesadı bekleyedurun.

Keskin bir kılıç, her yeri sarıp kuşatacak daimi bir kargaşa ve zalimlerin diktatörlük ve zorbalığıdır bundan böyle sizi bekleyen... Varınızı yoğunuzu yağmalayacak, olgunlaşmış buğday başakları gibi tırpanlayıp biçecekler sizi! Bu uğursuz işin nelere yol açacağı şu anda belli değildir sizlerce... Ne de zavallıdır bunlar! Sizin kendiniz biat etmeye gelmedikçe biz Ehl-i Beyt, sizi zorlayamayız!(30)

Hiz. Fatıma'nın (a.s) bu konuşmasını dinleyenler içinde sağ kalıp Hırre hadisesini gözleriyle görenler; Medinelilerin nasıl üç gün boyunca acımasızca katledildiğini, Kureyşle Ensardan 700,

sahabaden 70 ve diğerlerinden de onbin kişinin öldürüldüğüne bizzat şahid olmuşlardı.(31)
Tarih'ul Hulefâda, bu hadisde 1000'e yakın Medineli bakire kızın tecavüze uğradığı yazılmıştır.

HZ. HASAN BİN ALİ (A.S) NE DEDİ?

İmam Hasan (a.s) Mescidunnebi'ye girdi- Ebubekir'i minberde görür görmez "Babamın yerinden in" dedi.(32)

Aynı olay Ömer döneminde de olmuş ve bu defa da İmam Hüseyin (a.s) aynı şeyi Ömer'e söylemişti!

İmam Hasan (a.s) babasının şehadetinden sonra -o gün- minbere çıkarak şöyle buyurdu: "Biz, Allah'ın galip gelecek olan hizbiyiz -Hizbullah- Hz. Resul-ü Ekrem (s.a.a)'in mutahhar soyu, onun pâk ve tertemiz Ehl-i Beyt'iyiz. Hz. Peygamber (s.a.a) bu ümmet arasında iki ağır ve paha biçilmez emanet bıraktı; birincisi Allah'ın kitabı, ikincisi ise biz Ehl-i Beyt'iz! O halde biz Kur'an'ın tefsiri hususunda ümmetin -başvurması gereken- mercileriyiz. Kur'an'ın hakikatlerini bilen beyan edicileriz, o halde emrimize itaat edin! Bize itaat etmeniz farzdır; bu Allah ve Resulü'nün emrine itaatir".(33)

İmam Hasan (a.s) Muaviye'ye yazdığı bir mektupta şöyle buyurur:

"Allah Teala, Peygamberini ümmetin arasından alınca Araplar onun yerine geçme hususunda birbirleriyle tartışıp çekişmeye düştüler. Kureyşliler "biz Peygamberin akrabasıyız ve O'nun vârisiyiz, O'nun saltanatı hususunda bizimle tartışmayın" dediler.

Araplar, Kureyşin bu istidlalini kabul etti, ama Kureyşliler bizim aynı konudaki -akrabalık- delilimizi kabul etmediler! Ne yazık ki Kureyşliler, Araplara kabul ettirdikleri şeyi, bizim hakkımızda kendileri kabul etmemekle haksızlık ettiler!"(34)

HZ. SELMAN'IN İTİRAZI

Sakîfe günü Selman şöyle demişti: "Hz. Peygamber (s.a.a)'in Ehl-i Beyt'inden sapıp bir ihtiyara biat ettiniz. Halifeliği Ehl-i Beyt'e bıraksaydınız kimse karşı çıkmaz, muhalefet etmezdi, nimetlerle dolu şerefli bir hayat sürdürürdünüz. Ama siz yapacağınızı yaptınız ve yapmanız gerekeni yapmadınız!"(35)

HZ. EBUZER'İN GÖRÜŞÜ

O gün Ebuzer Medine dışındaydı. Medine'ye geldiğinde Ebubekir'in halife olduğunu görünce şöyle dedi: "Kılıcı aldınız, ama kınını unuttunuz (halifeliği kabullendiniz, ama gerçek halifenin yerini bilemediniz). Bu halifeliği Hz. Resulullah (s.a.a)'in Ehl-i Bet'ine bıraksaydınız kimsenin itirazı olmazdı."(36)

Ya'kubi şöyle yazar: Ebuzer Mescidu'n-Nebi'de bir konuşma yaparak şöyle dedi: "Muhammed, Âdem'in ilminin vârisi olup bütün peygamberlerin faziletlerini kendisinde toplamıştır. Ali de Hz. Pegmaber'in vasisi ve O'nun ilminin vârisidir. Ey ne yapacağını bilemeyen şaşkın ümmet! Eğer

Allah'ın öncelik tanıdığına öncelik tanır, Allah'ın geride bıraktıklarını geride bırakır, halifeliği gerçek hak sahibi olan kendi peygamberinizin Ehl-i Beyt'ine verseydiniz dört bir yandan nimetler gelirdi sizlere ve kimse de muhalefet etmezdi."(37)

Ya'kubi, kitabının 2. ciltinde Muaviye'nin biat meclisinde Kays'ın söylediklerini nakleder.

Tarihte de kaydedilmiş olduğu üzere şii sahabiler, imkanları ölçüsünde gayret gösterdiler, ellerinden geleni yaptılar, bilhassa altı kişilik şurâ oluşturulduğu gün durumu düzeltmek için çok çaba sarfettiler; ancak ümmet, kendi durumunu değiştirmede.

İbn-i Ebi'l Hadid şöyle yazar: "Ammar Mescidu'n-Nebi'de ayağa kalkıp bir konuşma yaptı.

Cemaat dört bir taraftan bağırarak susup yerine oturması için uyardılar, ihtar ettiler, hatta bazıları "halifelik işlerinden sana ne?! gibi laflar ettiler. Ammar yerine oturup "Allah'a şükürler olsun; haktan yana olanlar her zaman mazlum olmuşlardır," dedi.(38)

KARŞI ÇIKANLAR KİMLERDİ

Halifelik olayında Hz. Ali (a.s)'in etrafında toplanıp çoğunluğun yapmış olduğuna ilk itiraz edenler, yani ilk "şii"ler ne adı sanı belli olmayan, ne de heva ve heveslerine kapılıp dünyalarına uyan kimselerdi. Bilâkis, bunların tamamı sahabe-i kiramdan olup Hz. Resulullah (s.a.a)'ın yüce öğretisinde yetişmiş, bildiklerini ondan öğrenmiş zahid, abid, bilinçli, âlim, siyaset bilimine vâkıf basiretli ve ileri görüşlü dürüst kimselerdi. Her biri, İslam tarihinde asırlarca anılacak türden hizmet ve fedakarlıklarda bulunmuş, seçkin birer sahabe olan bu Müslümanlar, sıradan insanlar değildi.

Şia'nın önde gelenleri Ammar, Ebuzer, Mikdad ve Selman gibi sahabelerin Allah ve Resulü katında ne yüce makamlara sahip oldukları herkesçe bilinmektedir.

Bu büyük sahabelerin kim oldukları ve neler yaptıklarını anlamak için Ebu Naim İsfehani'nin

Hilyet'ul Evliya'sına, Hatib'in Tarih-i Bağdad'ına, İbn-i Asâkir'in Tarih'ine, İbn'ul Cevzi'nin Safvatul Safve'sine, Hâkim'in Müstedrek'ine Müslim'in sahih'ine, İbn-i Esir'in Usd'ul Ğabe'sine, İbn-i Hacer'in İsabe'sine, Ebu Ömer'in İstiab'ına bakmak gerekir. Bu kaynaklarda adı gelen sahabelerin üstün özellikleri anlatılmış ve her biri hakkında Hz. Resulullah (s.a.a)'ın buyurduğu vasıf ve övgüler aktarılmıştır ki Taberi, Kamil ve Yakubi'nin Tarih'leriyle Belazuri'nin Futuh'ul Buldan, Vakidi'nin Futuh'ul Şam ve İbn-i Hişam'la Halebi ve Zeyni Dehlan'ın siyer ve tarih kitaplarında bu yüce sahabilerin İslam uğrunda katlandıkları zorluklar, katıldıkları savaşlar, gösterdikleri fedakârlıklar, başarılar... vb. seçkin hasletleri ayrıntılarıyla anlatılmaktadır.

EHL-İ BEYT'İN (A.S) VELAYETİNE DAİR MÜTEVATİR NASSLAR

Esasen Şia ile Ehl-i Sünnet'in hilafete yükledikleri mana ve mefhumlar birbirinden farklıdır. Çünkü Ehl-i Sünnet; hilafeti herhangi bir makam gibi biliyor ve "halife" Müslümanların başına geçen, onları idare edip yöneten kimsedir" der.

Şia ise şöyle der: Peygamberlik makamı nasıl Allah Teala tarafından belirlenen ilâhi bir makam ve görevse, insanların görüş ve tercihlerine bırakılmıyorsa, imamet de insanların görüş ve tercihlerine bırakılmayan ilahi bir makamdır ve hilafet görevi imamın işlerinden biridir. O halde imamın da Allah ve Resulü tarafından tayin edilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda halife de masum olmalı, insanoğlunun bütün eksikliklerini -vahyî sistem çerçevesinde- en sağlıklı şekilde nasıl giderilebileceğini eksiksiz ve noksansız bilmelidir.

Şia, Hz. Resulullah (s.a.a)'ın Hak Teala'nın (c.c) emriyle Hz. Ali (a.s)'ı velayet ve imamet makamına tayin edip bu hususta Müslümanlardan biat aldığına inanır.

Şia'nın bu hususta dayandığı nass ve karineler Ehl-i sünnet kaynaklarında bizzat mütevatir olarak rivayet edilmiştir. Burada, meseleyi araştırmak isteyen okuyucular için bu kaynaklarda geçen rivayet ve hadislerin bir kısmını özetle aktarıyor, daha tafsilatlı bilgi edinmek isteyenlerin, bu kaynak eserlere ve konuyla ilgili geniş bilgiler içeren diğer kitaplara başvurmasını rica ediyoruz.

A- Haşimoğullarını Davet

"... En yakın akrabalarını korkut..." ayeti nazil olunca Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) Hz. Ali (a.s)'a yemek hazırlamasını ve Haşimoğullarının yaklaşık 40 kişiyi bulan erkeklerini davet etmesini istedi. Yemekten sonra şöyle buyurdu: "Ey Abdulmuttaliboğulları! Yemin ederim ki, Araplar içinde kavmine benim getirdiğimden daha iyisini getiren hiç kimse olmamıştır. Ben Allah tarafından, sizi O'na çağırmak için görevlendirildim."

"Bu yolda çekeceğim zahmet ve sıkıntılarda aranızdan hanginiz bana ortaklık edeceksiniz? Kim bana iman ederse o benim kardeşim, vasim ve aranızda halifem olacaktır."

Herkes susmuştu. Bu sırada Hz. Ali (a.s) ayağa kalkarak Resulullah (s.a.a)'e biat etti. Hz. Resul-ü Ekrem (s.a.a) elini Ali'nin omzuna koyup "Bu benim kardeşim, vasim ve aranızda halifemdir; onu dinleyin ve emirlerine itaat edin."(39) buyurdu.

Bu hadis, halifelik meselesine yeterince ışık tutmakta ve tarihte çözülmeden bırakılan birçok düğümü çözmektedir:

Evvela: Hz. Ali (a.s)'ın hilafetinin, Hz. Peygamber (s.a.a)'ın bi'set gününden itibaren nübüvvetle iç-içe gündeme getirildiği ve sırf Gadir-i Hum gününe mahsus bir ilan olmadığı ortaya çıkmakta ve risaletin aslının; tevhidden sonra Hz. Resulullah (s.a.a)'ın nübüvveti ve Ali (a.s)'ın velayeti olduğu anlaşılmaktadır.

İkincisi: Hz. Resulullah (s.a.a)'ın henüz Gadir-i Hum günü olmadığı halde, bi'setin ilk gününden başlayarak vefatına değin çeşitli zaman ve mekanlarda kimi zaman işaretle, kimi zaman açık ve net olarak Hz. Ali (a.s)'ın hilafetini niçin bunca tekrarlayıp durduğu böylece anlaşılmaktadır.

(Hilyet'ul Evliya, Yenabiy'ul Mevedde, Nur'ul Ebsâr, Tarih-ul Hulefa, Hasais'un Nesaî, Feraid'us Sımtayn, Menakıb-i Harezmî, Tarihi İbn-i Asakir, Hakim'in Müstedreki... vb. ana kaynak eserler bu konuyla ilgili hadis ve rivayetlerle doludur).

Bütün bunlar, bi'setin ilk gününden itibaren hilafet meselesinin çözüldüğünü ve halifenin tayin edildiğini göstermektedir ki Hz. Resulullah (s.a.a) de her fırsatta bu ilâhi emri açıklayıp vurgulamaktaydı. Gadir-i Hum günü gerçekleşen şey, bütün ümmetin resmen biatini almaktan ibaretti sadece.

B- Gadir-i Hum Hadisesi

Hicretin 10. Yılıydı, Hz. Resul-ü Ekrem (s.a.a) Veda haccı olarak bilinen son haccından dönerken Mekke'yle Medine arasında bulunan "Gadîr" denilen mekanda Allah'ın emriyle konaklama emri verdi ve develerin semerlerinden bir minber kurdurdu. Hz. Peygamber (s.a.a) bu minbere çıkarak bir hutbe okuduktan sonra Hz. Ali (a.s)'ın kendisinden sonra velayet ve hilafet -velî ve halife- makamına atanmış olduğunu açıklayıp orada bulunan Müslümanlardan Ali (a.s)'a biat aldı.

Sayıları 110'a varan sahabe tarafından rivayet edilmiş bulunan bu hadis-i şerif (Gadir-i Hum Hadisi) Ehl-i sünnet kitaplarında çeşitli yol ve nakillerle nakledilmiştir. Bu kaynaklar, bilhassa Ehl-i Sünnet kaynaklarındaki senet ve rivayetlerin tafsilatı için Mir Hamid Hüseyin Hindî'nin "Abekat-ul Envâr"ıyla "el- Gadir"ın 1. cildine bakılması yeterli olacaktır.

Tefsir, lügat ve tarih bilimcileri arasında çok meşhur olan bu hadisle ilgili olarak tanınmış Müslüman şairlerden günümüze ulaşan şiirler binleri bulmakta ve her yıl da bunlara yenileri eklenmektedir.

Enes bin Malik, Bura bin Âzib, Bureyde, Ebu Hureyre, 1. halife Ebubekir, Hz. Resulullah (s.a.a)'ın zevcelerinden, Ümmü'l-müminin Ümm-ü Seleme, Ubeyy bin Kâ'b... ve daha birçok tanınmış sahabe, bu hadisi mütevatiren rivayet edenler arasındadır.

C- Sakaleyn Hadisi

Hz. Peygamber (s.a.a)'ın defalarca ashabına "Aranızda iki ağır emanet bırakıyorum: Allah'ın kitabı ve itretim (öz yakınlarım) olan Ehl-i Beyt'im. Bunlar, kıyamet günü bana kavuşuncaya kadar birbirlerinden ayrılmazlar." buyurduğu mütevatiren sabittir.(40)

D- "El- Hulefâ-u Ba'di İsna Aşer" Hadisi

Ehl-i Sünnet kaynaklarından Hz. Resulullah (s.a.a)'ın şöyle buyurduğu geçer: "Benim vasim ve halifelerim on iki kişidir, tıpkı İsrailoğulları'nın nakibleri gibi. Tamamı Kureyş'tendir" ve bir diğer rivayette; "Haşimoğullarındandırlar." (41)

Hz. Resulullah (s.a.a)'ın vasi ve halifelerinin on iki kişi olduğunu açıkça belirten hadisler meşhur ve menkul yolla çokça ulaşmıştır.

Zamanın da ortaya koyduğu gibi Hz. Resulullah (s.a.a)'ın kendisinden sonra "halifeleri" olarak buyurduğu on iki kişi onun itreti olan Ehl-i Beyt'indendirler. Bu hadisle kastedilenlerin hulefâi raşidin olarak bilinen halifeler olması mümkün değildir, çünkü hulefâi raşidinın sayısı on iki değildir. Bunların Emevî sultanları olabileceği de düşünülemez; çünkü evvela, Emevi sultanları sayıca on ikiden fazladır. İkincisi, işledikleri onca cinayet ve gayri İslami amellerden sonra onların "Resulullah (s.a.a)'ın halifeleri" olarak tanımlanması mümkün değildir. Abbasiler de olamaz, çünkü Abbasi halifelerinin de sayısı on ikiden fazladır.

Hadisin maksadı "vasi ve halifelerin" Ehl-i Beyt (a.s) imamları olduğu apaçık ortadadır. Çünkü sayıca da on iki olan Ehl-i Beyt imamlarının (a.s) her biri, kendi çağının iman, takva, bilgi ve basirette en ileri şahsiyetleriydiler.

Konuyla İlgili Rivayet ve Hadislerin, Geçtiği, Kaynaklar

Yukarıda zikri geçen hadislerle ilaveten "Mübahele Hadisi" "Menzilet Hadisi"... gibi daha başka hadislerden de bahsedilebilir ki bunlar da çeşitli yerlerde Ehl-i Sünnet kaynaklarında mükerreren geçen hadislerdendir. Daha fazla bilgi için "Abekat" ve "el- Gadir" kitaplarına bakılabilir. İslam ümmetinin Ehl-i Beyt (a.s)'in yolunu izlemesi gerektiğine dair yine birçok hadis mevcuttur. Sefine hadisi olarak bilinen "Benim Ehl-i Beytim Nuh'un gemisine benzer; gemiye binen kurtulur, binmeyen boğulur, helak olur gider" meşhur hadis-i şerifi, İbn-i Sebbağ'ın "el- Fusul ul-Mühimme"sinde (s:10), "Yenabi-u'l Mevedde'nin 117 ve 258. sayfalarında, "Nur-ul Ebsar"ın 114. sayfasında ve "İs'âf-ur Rağibîn"in 3. sayfasında geçer.

El-Fusulu'l-Mühimme'yle İs'afu'r-Rağibîn'de Ebuzer'in Hz. Resulullah (s.a.a)'ten rivayet etmiş olduğu şu hadis vardır: "Benim Ehl-i Beyt'imi vücutta baş ve başta göz mesabesinde bilin; başsız bir vücut hiçbir şey yapamaz ve gözü olamayan bir baş da yolu bulamaz." Yenabiu'l-Mevedde'nin 136, 142, 216, 190 ve 258. sayfalarıyla Fusul-ul Mühimme'nin 2. sayfası ve Kifayet-ut Tâlib'in 188. sayfasında Hz. Resul-ü Ekrem (s.a.a)'in şu hadis-i şerifi geçer: "Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin ile savaşına karşı savaşırım ben; bunlarla barışık olanlarla barışık olurum."

İbn-i Âsâkir'in Târihi c: 4, s:204'te, Yenabiu'l-Mevedde s:245, 247 ve 87'de Ebu Said-i Hudrî'den naklen, yine Yenabi'ul Mevedde s:7, 87, 138, 188, 190, 243 ve 400'de İmam Hasan (a.s) ile Said bin Ebu Vakkas'tan naklen, Nur'ul Ebsâr, s: 3'le İbn-i Asâkir, c.4, s:204 ve c:5, s.204 ve Kifayet-ut Talib, s:12 ve 228'le, Sahih-i Müslim, c:7, s:130, Ayşe ile Ümm-ü Seleme'den naklen ve Yenabi'ul Mevedde, s:190, 87'de Vâsıla b. El-Askâ'dan naklen ve yine s:190'da El-Hamra'dan Muakkal bin Yesâ'dan naklen; Nur'ul Ebsâr, s:112'de Enes bin Mâlik'den; Yenabi'ul Mevedde, s:190'la, s:87'le Kifaye't-ut Talib, s:32, ve 227'de Amr-u bin Ebiy Seleme'den naklen; Mukatil-ut Talibin, s:33'te "TATHİR AYETİ'nin Ehl-i Beyt (a.s) için inmiş

olduğu geçer.

Yenabi-ul Mevedde, Fusul'ul Mühimme, Nur'ul Ebsâr, İs'âf, ur Râğibiyn, İbn-i Hacer'in Sevâik'i, Ferâid-us Sımtayn ve Hasâis-i Nesâî... vb. kaynaklar bu rivayetlerle doludur. Bütün bu hadis ve rivayetler Hz. Resulullah (s.a.a)'in mutahhar Ehl-i Beyt'inin ümmetin imamı, liderleri, öncüleri ve başları olduklarını göstermektedir.

Dipnotlar

-
- (1) - Yenabiu'l-Mevedde s.11-156-2220.
- (2) - Aynı kaynak. a. sy.
- (3) - İbn-i Ebil Hadid, c.3, s.283 ve Yenabiu'l-Mevedde s.373.
- (4) - Yakubi Tarihi c.2, s.173.
- (5) - Kamil: İbni Esir c.3, s.24, s25.
- (6) - İbn-i Ebi'l Hadid c.2, s.18.
- (7) - Taberi Tarihi, c.3, s.288-289.
- (8) - El-Gadir c.7, s.79-80.
- (9) - Yenabiu'l-Mevedde s.226-253.
- (10) - En Nasâihu'l Kâfiye, s.111, Yenabiu'l-Mevedde s.111.
- (11) - Yenabiu'l-Mevedde s.111.
- (12) - El İmame Ve's-Siyase c.2, İbn-i Ebil Hadid c.2, s.5.
- (13) - İbn-i Hişam Siyeri c.4, s.336 ve El Gadir c.7.
- (14) - Halebiye Siyeri c.3, s.394.
- (15) - İbn-i Hişam Siyeri c.4, s.338, Taberi Tarihi. c.2, s446 ve Tarih'ul Hulefâ s.45 ve Kâmil:İbn-iEsir c.2, s.124.
- (16) - Kamil, İbn-i. Esir. c.2, s.126, Tarihi. Taberi c.2, s.458-446 ve Halebiye Siyeri c.3, s.395 ve el İmame c.1, s.6 ve İbn-i Ebil Hadid c.2, s.3.
- (17) - İbn-i Hişam Siyeri c.4 s.338 ve Kâmil c.2, s.120-121 ve Yakubi c.2, s.92.
- (18) - el İmame Ve's Siyase c.1, s.12.
- (19) - Yaakubi c.2, s.103 ve İbn-i Ebi'l Hadid c.2, s.8.
- (20) - Yâkubi Tarihi. c.2, s.140.
- (21) - Aynı kaynak, c.2, s.137.
- (22) - Kâmil, İbn-i Esir c.3, s.24.
- (23) - el Bidaye c.5, s.271 ve İbn-i Ebi'l Hadid c.2, s.191-192, Tarih-i Taberi c.2, s.450.
- (24) - Taberi Tarihi. c.2, s.452-455.
- (25) - İbn-i Ebil Hadid, c.2, s.2 ve 20, el Gadir c.7.

(26) - el İmame Ves Siyase c.1, s.12.

(27) - el Gadir c.7, İbn-i Ebi'l Hadid c.2, s.5, el İmame Ves Siyase c.1, s.12-13.

(28) - Hz. Fâtıma-ı Zehrâ selamullah aleyha bu muazzam hutbesinde birçok meseleye dolaylı olarak değinmekte, fevkâlâde çarpıcı bir üslupla kendine has ima, deyim ve teşbihlerle beyan etmiştir ki okuyucuların bu çarpıcı hutbenin tamamını açıklama ve şerhiyle birlikte mütalâa etmesini tavsiye ederiz, bir kısmının tercümesiyle yetinmek zorunda kaldık.

İbn-i Ebi'l Hadid c.4, Tezkire-i Sıbt: İbn-i Cuzî, s.367, Şâfi: Seyyid Murtaza.

(29) - İbn-i Ebi'l Hadid. c.4, s.87, Tabersi'nin İhticac'ı ve Meani'ul Ahbar ve Keşfu'l Gumme ve Taaccub: Keracki ve Emâli Şehy Tusi.

(30) - El- İmame c.1, s.171-981, Tarih-i Hulefa s.139, Kâmil c.4, s.45-48, Taberi ve Yâkubi.

(31) - Yenabiu'l-Mevedde, Bombei bas. s.255

(32) - Murucu'z-Zeheb, O hazretten vecizeler ve Yenabiu'l-Mevedde s.18 ve 152.

(33) - İbn-i Ebi'l Hadid c.4, s.9 ve Keşf-ul Gumme ve aynı içerikli bir diğer mektup da: Makatil'ut Talibin s.37 ve Şerh-i İbn-i Ebi'l Hadid c.4 s.12'de geçer.

(34) - İbn-i Ebi'l. Hadid, c.2, s.17.

(35) - Aynı kaynak. c.2, s.5.

(36) - Ya'kubi c.2, s.148 ve İbn-i Ebi'l Hadid c.1, s.8, aynı nutkun bir benzeri de Mescid'ul Haram'da Ebuzer'den nakledilir.

Mesudi, Muruc-uz Zehebi'sinde Osman'ın hilafetiyle ilgili ve İbn-i Ebi'l Hadid c.2, s.400 ve 412 ve c.3, s.182 ve Yaakubi c.2, s.140'de Mikdad'la Ammar'ın konuşmalarını naklederler. el- Gadir c.1, s.209'da Ammar'ın Sıffin savaşında Amr bin As'la konuşması ve Kays bin Sa'd'ın Medine'de Muaviye'yle konuşmasını ve İbn-i Abbas'la Abdullâh bin Cafer'in Muaviye'nin meclisindeki sözlerini aktarmaktadır.

(37) - Şerh-i İbni Ebi-l Hadid, c.3, s.72.

(38) - Sahih-i Müslim, c.7, s.108-192.

(39) - Taberi, c.2, s.63 ve Kâmil c.2, s.22 ve Ebu-l Fida c.1, s.119 ve Muhammed'in (s.a.a) Hayatı: Heykel, 1. bas. ve Müsned-i Ahmed c.1, s.159 ve 111 ve aynı hadisi nakleden diğerleri için bkz: İbn-i Kesir: el Bidaye Ve'n Nihaye c.3, s.352 ve Taberi Tefsir-i Kebir c.19, s.68-69 bunlar "vasiy ve halifetiyy" kelimeleri yerine "...keza ve keza" tabirini kullanmış ve "... ismeu leh ve atiuhu" rivayetini aktarıırken nakletmişlerdir.

(40) - Bu hadisin naklolunduğu yerler: Müsned-i Ahmed c.3, s.17, 14, 26, 59 ve c.4, s.366, c.5, s.181 ve 189, Yenabi-ul Mevedde Bombai bas. s.17, 18, 23, 247, 252, çeşitli yollardan nakledilmiştir; İs'af-ur Rağibin s.110 ve el- Fusul-ul Muhimme. İbn-i Sebbağ s.24, Kifayet-ut Talib. Genci Şafii s.130, Yakubi c.2, s.92 ve Hadis-i Sakaleyn: Şeyh Kıvamuddin Gummi'nin

nakliyle.

(41) - Yenabi-ul Mevedde, s.18 ve 373; Buhari, Ahkam Bab. 5 ve Sahih-i Muslim c.6, s.2; el-Bidaye ven Nihaye c.6, s.245, Müsned-i Ahmed ve c.5, s.86, 77, 89, 90, 92, 95, 97, 101, 106, .107, 108